

CTFTM609-1 Numaralı Güfte Mecmuasının İnceleme ve Transkripsiyonu *

An Examination and Transcription of the Lyrics Anthology No. CTFTM609-1

ÖZET

Bu çalışma, Türkiye müzik tarihi açısından numaralı yazılı kaynaklardan biri olan 18. yüzyıla ait CTFTM609-1 numaralı güfte mecmuasının transkripsiyonunu, edebî ve müziksel incelemesini kapsamaktadır. Bu çalışmada güfte mecmualarının ortaya çıkış nedenleri de tartışılmaktadır. Bu araştırma, nitel bir yaklaşım temelinde yürütülmüş olup tarihsel, betimleyici ve çözümleyici yöntemlere dayanmaktadır. Farsça, Osmanlıca ve Arapça güfteler günümüz Türkçesine sadeleştirilmiş, aruz vezni bakımından yapısal özellikleri analiz edilmiştir. Bu çalışma, metinlerin günümüz okuyucusu tarafından daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunurken, aynı zamanda güftelerin dönemin müziksel formlarıyla olan ilişkisini de ortaya koymaktadır. Böylece araştırma hem edebiyat hem de müzik tarihi açısından önemli veriler sunmakta; Osmanlı İmparatorluğu kültüründe söz ve müzik arasındaki etkileşimi daha kapsamlı biçimde değerlendirmeye imkân tanımaktadır. Çalışmanın bir diğer boyutu, yazı olgusu, güfte kavramı ve güfte mecmuası geleneğinin tarihsel-kültürel hafızadaki yeri üzerine kuramsal bir çerçeve sunmaktadır. Böylece yalnızca edebî ve müzikal içerikler değil, aynı zamanda geçmişin kültürel anlam katmanları da değerlendirilmektedir. Ayrıca, mecmuanın 18. Yüzyılda derlenmesine rağmen daha erken dönemlere ait şiirler içermesi, kültürel süreklilik açısından dikkat çekicidir. Çalışma, betimleyici-analitik bir yöntemle; belge incelemesi, metin çözümlemesi ve aruz ölçüsü analizi yoluyla yürütülmüştür. Bu transkriptte güftelerin dilsel, biçimsel ve vezin özellikleri değerlendirilmiş; Osmanlı edebiyatı ve müziğinde güftenin estetik, kültürel ve kimlik inşasındaki rolü tartışılmıştır. Bu çalışma, edebiyat, müzikoloji ve kültürel tarih alanlarına katkıda bulunmayı ve Osmanlı kültüründe söz ile müzik arasındaki güçlü bağın anlaşılmasına imkân sağlamayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı İmparatorluğu, müzik, güfte, güfte mecmuası,

ABSTRACT

This study encompasses the transcription, as well as the literary and musical analysis, of the CTFTM609-1 numbered güfte mecmua, a significant written source dating back to the 18th century in the context of Turkish music history. The study also discusses the reasons behind the emergence of “güfte mecmuası”. Conducted within a qualitative framework, the research is based on historical, descriptive, and analytical methods. Persian, Ottoman Turkish, and Arabic lyrics were simplified and transcribed into modern Turkish, while their structural characteristics in terms of the aruz prosody were analyzed. This process not only facilitates a better understanding of the texts for today’s readers but also reveals the relationship between the lyrics and the musical forms of the period. In doing so, the research provides valuable insights into both literary and music history, offering a more comprehensive evaluation of the interaction between word and music in Ottoman Empire culture. Another dimension of the study presents a theoretical framework regarding the concept of writing, the Notion of güfte, and the tradition of güfte mecmuas within the scope of historical and cultural memory. Thus, beyond literary and musical content, the cultural layers of meaning from the past are also examined. Furthermore, although compiled in the 18th century, the presence of poems from earlier periods highlights the cultural continuity reflected in the manuscript. Employing a descriptive-analytical approach, the research integrates document analysis, textual examination, and prosodic (aruz) analysis. Through this transcription, the linguistic, structural, and metrical features of the lyrics are evaluated, and the aesthetic, cultural, and identity-shaping role of the güfte in Ottoman literature and music is discussed. Ultimately, the study aims to contribute to the fields of literature, musicology, and cultural history, while enhancing the understanding of the strong bond between word and music in Ottoman Empire culture.

Keywords: Ottoman Empire, music, lyrics, lyrics anthology

GİRİŞ

"Güfte" kelimesi, Farsça "گفتن" (söylemek, demek) fiilinin kökünden türeyen ve ism-i meful olan bir kelime olup, 'söylenmiş söz' anlamını gelir. İslâmiyet'ten sonra Farsçada hem edebi bir terim hem de musiki terimi olarak kullanılmıştır. Edebiyatta bu kelime, yalnızca şiiri ifade etmek için de kullanılmıştır. "Söz" demektir ve bazı divanlar "Güfte-i ..." şeklinde adlandırılmıştır. Müzikte ise, sözlü eserlerin sadece sözel bölümleri güfte olarak bilinir ve "ezgi ile okunan şiir" demektir. Bu şiirin dinleyici üzerinde daha etkili olmasını sağlamıştır. Yine de "güfte" kavramı, Türkçede anlamını koruduğu şekilde Farsçada korunmamıştır (Salmani, 2022). Güfte mecmuaları her

Kimia Ammari ¹
Mehmet Söylemez ²

How to Cite This Article
Ammari, K. & Söylemez, M.
(2025). "CTFTM609-1 Numaralı Güfte Mecmuasının İnceleme ve Transkripsiyonu", International Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:10, Issue:6; pp:688-695.
DOI:
<https://doi.org/10.5281/zenodo.18078307>

Arrival: 08 November 2025
Published: 28 December 2025

Academic Social Resources
Journal is licensed under a
Creative Commons Attribution-
NonCommercial 4.0 International
License.

* Bu makale Ankara Müzik ve Güzel San. Üni. GSE, Müzikoloji B. yazılmış olan "CTFTM609-1 Numaralı Güfte Mecmuasının İnceleme ve Transkripsiyonu" adlı tezden türetilmiştir.

¹ Doktora Öğrencisi, Ankara Müzik ve Güzel San. Üni. GSE, Müzik B. Ankara, Türkiye

² Doç. Dr. Ankara Müzik ve Güzel San. Üni. Çalgı Tek. B. Ankara, Türkiye

şeyden önce bir şeyleri hatırlamak için yazılmış olan bir pusula gibidir. Bu pusulaya bakarak adı geçen eserin makamı, güfte yazarı, bestecisi, usulü ve tabi sözlerini görmek mümkündür. Fakat geçerli bir müzik yazısı bulunmamaktadır. Bu tip hatırlatıcı belgelerin mantığı tarihsel anlamda yazının varlığı ile ilintilidir. Yazının icadından önce insan, yaptığı nesne ve aletlerle aslında yaşamını kayda geçirmiştir. Konuşmanın gelişip dilin yerleşmesinden sonra ise insanlar, belleklerinden daha güvenilir bir hatırlatıcıya ihtiyaç duymuştur.

Yazının gelişiminden önce insan, hafızasına güvenerek yaşamını kayıt altına almaya çalışmış ve bu güveni kültürel unsurlarda pekiştirmiştir. Hatırlatıcı niteliğindeki semboller ve nesneler, insanın hayatına bu dönemde girmiştir. Yazının bulunmasından verimli alfabenin oluşumuna kadar geçen süreçte harf benzeri semboller de hatırlatıcı işaretler olarak kullanılmış, böylece yazı başlangıçta anlamı çağrıştıran bir semboller dizisi olarak yerini almıştır. “Sadece başkalarından öğrendiklerimiz hatırlamayız aynı zamanda onların anlattıklarını, anlamlı diye vurguladıklarını ve yansıttıklarını da hatırlarız. Her şeyden önce başkaları tarafından sosyal açıdan belirlenmiş anlamları bağlamında algılarız. Çünkü farkındalık olmadan hatırlamak mümkün değildir” (Assman, 2015, s. 44). Bu hatırlatıcı semboller zamanla kullanışlı alfabelere dönüşmüş ve insanın ağzından çıkan her bir sesi ifade edebilme kabiliyetine erişmiştir.

Yazı, hatırlama süreçlerini de önemli ölçüde desteklemiştir. Rubin (1995, s. 45), yazılı metinlerin, bilginin daha organize bir şekilde depolanmasına ve geri çağrılmasına olanak tanıdığını ifade etmiştir. Herder, Tarih Felsefesi kitabında “*Konuşma, soyumuzun insan olarak yetişmesinde bir araç ise, yazı da bilgili yetişmesinde araçtır*” (Herder, 2020, s. 300). Yazının henüz gelişmediği dönemlerde insanlar, atalarından aldıkları bilgileri ve toplumsal kuralları ezber yoluyla kuşaktan kuşağa aktarmışlardır. Bu süreçte inanç ve ona bağlı kurallar önemli bir rol oynamıştır. Geçmişte yazıya erişimin zorluğu ve yazıya duyulan güvensizlik, insanı bilgiyi ezber yoluyla aktarmaya yöneltmiştir. Yazının başlangıçta her şeyi ifade edememesi de belleğin önemini artırmıştır. İnsan açıklayamadığı kavramları doğaüstü biçimde ifade etmiş, ezber gücünü neredeyse kutsal bir yeti olarak görmüştür. Nitekim Antik Yunan’da hafıza tanrıçası Mnemosyne’nin dokuz ilham perisinin annesi olması, bilginin temelinde hafızanın yer aldığını gösterir. Zamanla hukuksal ve ticari kayıtlarla başlayan yazılı kültür, şiir dâhil tüm edebî türleri kapsar hâle gelmiştir. Sümer ve Hitit metinlerinde çok sık şekilde şiirlerinde kayıt altına alındığını görmek mümkündür. Antik Yunan ve İran kültüründe şiirlerin kaydedilmesi ve özel vurgularla okunması bilinen bir durumdur. Antik Yunan’da, şiirlerin yazılı olarak kaydedilmesi, özellikle MÖ 5. yüzyıldan itibaren yaygınlaşmıştır. Antik İran’da Avesta rahiplerinin kutsal metinleri ezberleyerek büyük bir özen ve dikkatle okumaları da Ortadoğu ve Mezopotamya bölgesinde ezbere dayalı kültürün yazı olsa dahi önemini bize göstermektedir. Goody (1977, s. 89), yazının, bilginin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağladığını ve bu sayede toplumsal hafızanın güçlendiğini belirtmiştir.

Gerek dini gerekse din dışı metinlerin ezber olarak aktarılması İslam dünyası içerisinde de devam eden bir gelenek olmuştur. İslamiyet’in kutsal kitabı olan Kur’an her ne kadar yazılı halde olsa da adına hafız denilen insanlar tarafından ezberlenmesi çok önemsenmiştir. Hafız kelimesi “koruyan, ezberleyen anlamına gelmektedir. Bu kelime üç ayette de Allah’ın sıfatı olarak geçmiştir (Bozkurt, 1997, s. 74).

Şiirlerin yanı sıra aynı zamanda bu şiirlerin bestesini teşkil eden melodilerinde ezberlenmesi büyük ihtimalle bu geleneğin devamıdır. Bu geleneğin bir yansıması da adına günümüzde “Güfte Mecmuası” denilen eserlerdir. Güfte Mecmuaları kısaca tanımlayacak olursak içerisinde her zaman şarkı sözlerinin, makam ve üsul bilgilerinin olduğu bunun yanında çoğunlukla güftekar ve bestekar bilgilerinin kayıtlı olduğu el yazması eserlerdir. Dini veya din dışı eserlerin olabileceği bu eserler İslam dünyasının tamamında karşılaşılan eser türlerindendir. Bu geleneğin tam olarak ne zaman ortaya çıktığı bilinmemekle birlikte, Osmanlı döneminden itibaren gelişerek devam ettiği söylenebilir. Tespit edilebildiği kadarıyla, Orta Asya’ya kadar uzanan bu gelenekte bazı eserlerin makamları okunduğu bilinmektedir. Arap musikisinde, Orta Asya topluluklarında ve Kuzey Hindistan müzik geleneğinde de güfte mecmuaları bulunmaktadır. Türk Musikisi’nde güfte mecmuaları öncelikle yaygın bir kullanım ve neşriyat maksadı ile hazırlanmamıştır (Ceylan, 2022).

Mecmua kelimesi sözlükte “dağınık şeyleri bir araya getirmek, toplamak” anlamındaki cem‘ masdarından türeyen mecmua‘dan (bir araya getirilmiş, toplanmış) gelmektedir. Mecmuanın yanı sıra mecami‘, mecma‘, cami‘ gibi aynı kökten türemiş kelimelerle -yalnız Osmanlı Türkçesi’nde- cüzdan, defter ve ceride isimleri de aynı manada kullanılmıştır (Toprak, İran Milli Kütüphanesi’nde kayıtlı 31150 numaralı şiir mecmuası, 2022).

Mecmualar, klasik Türk edebiyatı da dahil olmak üzere klasik edebiyatta farklı dönemlerin sanatsal ve kültürel yapısının anlaşılmasına yardımcı olan oldukça önemli ve etkili bir türdür. Bu kelime geçmiş dönemde düzenli yayınlanan dergi benzeri ürünler içinde kullanılan ilk isim olmuştur. Aslında ister müzik olsun isterse başka bir konu olsun yan yana getirilmiş ve toplu halde bilgiyi sunan yayımlara verilen isim olmuştur. Güfte mecmuası, Osmanlı klasik müziğinin güftelerini sistematik bir şekilde derleyen koleksiyonlar olarak hem içerik hem de yapı açısından zengin ve çeşitlidir. Bu mecmualar, farklı dönemlere ait eserleri, bestekârları ve şairleri bir araya getirerek, geniş bir repertuar sunar. Genellikle, her bir güfte, eserin adı, bestekârı ve güfte yazarının ismiyle birlikte kayıt altına alınır. Güfte mecmuaları, şarkı sözlerinin yazıldığı makam, bestekâr ve usul gibi bilgileri içeren derlemelerdir. Bu

özellikleri sayesinde, Türk, İran ve Arap müziği mirasının belgelenmesine ve anlaşılmasına yardımcı olurlar. Bu eserler, güftelerin korunması ve güftekar ile bestekârlar hakkında tarihî bilgilerin aktarılması bakımından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, Osmanlı Türkçesinin dil özelliklerini barındıran bu güfteler, dilbilimciler ve tarihçiler için dilin evrimini anlamada önemli kaynaklar arasında yer alır. (Toprak, İran Milli Kütüphanesi'nde kayıtlı 31150 numaralı şiir mecmuası, 2022).

Klasik Türk Müziği eserlerinin üç temel unsuru usûl, melodi ve güftedir. Usûl, aruz ve hece vezniyle güfteye bağlıdır. Güfte mecmualarında, eserin makam bilgisinden sonra en çok dikkat edilen konu usuldür (Ceylan, 2022). Bu tür müzik eğitim sisteminde kayıt yeri hafıza olmuştur bu bir gerçek ama bu hafızaya yazılı olan mecmualar ve bir öğretim metodu olarak meşk eşlik etmiştir. Bu yöntemde, not almak veya yazı araçları (kâğıt, kalem vb.) kullanılmazdı; öğrenme sadece tekrar ve ezber yoluyla gerçekleşirdi. Kadim Türk müziğinde meşk usulünün varlığı, nota yazımının sık kullanılmamasına neden olmuştur, bu yüzden bu alanda eksiklik hissetmemiz normaldir. Bu kısıtlılık içinde, güfte mecmuaları önemli bir yere sahiptir.

Genel olarak “Dînî” ve “Lâ-dînî” olmak üzere ikiye ayrılan güfte mecmuaları tertip edildiği döneme, içerdiği mûsikî formlarına veya mürettebinin ismine göre de isimlendirilebilir (Türe, 2019). Güfte mecmuaları, eski güftelerin günümüze ulaşmasında önemli bir rol oynayan ve Türk müzik eğitiminin kaynaklarından biridir. Araştırma, Güfte mecmuası'nın ortaya çıkışı ve gelişim süreçlerini, bu mecmualarda yer alan güftelerin dil özelliklerini ve temalarını, müzikal açıdan taşıdıkları önemi ve günümüzdeki korunma çabalarını ele almayı amaçlamaktadır.

Bu makalede sunulan bulgular ve değerlendirmeler, yazarın “CTFTM609-1 numaralı Güfte Mecmuasının incelenme ve transkripsiyonu” başlıklı yüksek lisans tezindeki kapsamlı incelemeler temel alınarak geliştirilmiştir. Çalışmanın bu makale biçimindeki sunumu, tezde elde edilen verilerin yeniden yorumlanması ve ilgili literatürle ilişkilendirilmesi yoluyla hazırlanmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışma, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Kütüphanesi'nde yer alan ve 18. yüzyılda derlenmiş olan CTFTM609-1 numaralı Güfte Mecmuasının transkripsiyonu ile birlikte, eserin edebî ve müziksel yönlerden incelenmesine ve kültürel bağlamının ortaya konmasına odaklanmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın veri toplama aracı, mecmuanın orijinal yazma nüshasıdır. Yazma eser, araştırmanın temel kaynağını oluşturmuş; şiirler, makamlar ve şairlere ilişkin bilgiler doğrudan bu nüsha üzerinden elde edilmiştir.

Veri Analizi Yöntemi

Bu araştırma, nitel araştırma yaklaşımlarından tarihsel ve betimleyici yöntemlere dayanmaktadır. Nitel araştırmalar, olguların doğal bağlamı içinde incelenmesini ve yorumlanmasını amaçlayan çalışmalardır (Şener Büyüköztürk, 2024). Bu kapsamda, mecmuanın transkripsiyonu yapılmış; şiirlerin vezin yapıları aruz ölçüsüne göre tespit edilmiştir. Ayrıca, güfteleri yazan şair ve bestekârların biyografileri farklı kaynaklardan araştırılmış, belirlenen her kişi için kısa biyografik notlar hazırlanmıştır.

Çalışma yalnızca metnin sadeleştirilip günümüz Türkçesine kazandırılmasını değil; aynı zamanda şiirlerde kullanılan aruz kalıplarının belirlenmesini, şair ve bestekâr kimliklerinin tespitini ve yazma kültürü ile kültürel hafıza kavramlarının değerlendirilmesini de kapsamaktadır.

Transkripsiyon sürecinde, varak düzenine sadık kalınmış, orijinal sayfa numaraları korunarak sistemli bir yapı oluşturulmuştur. Bu metnin transkripsiyonu yapılırken, şiirlerin kendi iç düzenini korumaya özellikle özen gösterilmiştir. Bu nedenle, metnin daha düzenli ve okunabilir olması için ikili, üçlü veya dördü gruplar halinde verilmiştir. Metindeki Türkçe kelimeler, tekil kullanımlarda günümüz yazımına göre; tamlamalarda ise tarihsel bağlam dikkate alınarak yazılmıştır. Okunması kuşkulu kelimeler, yanlarına parantez içinde (?) işareti konularak gösterilmiştir. Tür bilgisi bulunmayan şiirler, genel sınıflandırma ilkelerine göre kendilerinden önce gelen şiirin türü dikkate alınarak değerlendirilmiş; şair adı bulunmayan metinler isimsiz şiir olarak tanımlanmıştır.

İncelenen eserin özellikleri

110 sayfadan oluşan bu mecmua Osmanlı Türkçesi, Farsça ve Arapça dillerinde yazılmıştır. İlk sayfada, eserde yer alan makamların sayısı ve adları sınıflandırılarak belirtilmiştir. Bu mecmuada şiirlerin çoğu siyah renkle yazılmıştır; makam, bestekâr adı ve formu içeren başlıklar ise kırmızı renkle belirtilmiştir. Buna rağmen, bazı şiirlerde herhangi bir başlık veya bilgi bulunmamaktadır. Bu durum, mecmuanın farklı dönemlerde farklı kişiler tarafından eklemelerle zenginleştirilmiş olabileceğini göstermektedir. Ayrıca, her varaktaki satırlar düzenli bir şekilde yazılmamıştır ve satırların sıralamasında belirli ve düzenli bir desen olduğu söylenemez. Transkripsiyon işlemi, metnin içeriğini etkilemeyecek şekilde belirlenmiş yazım kurallarına bağlı kalınarak gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR

Bu araştırmada, 18. yüzyıla ait CTFTM609-1 numaralı Osmanlıca güfte mecmuası incelenmiş ve metnin transkripsiyonu gerçekleştirilmiştir. Mecmua toplamda 349 güfteden oluşmaktadır: bunların 275'i Osmanlıca, 68'i Farsça ve 6'sı Arapça olarak yazılmıştır.

Mecmuada geçen makamlar ve dil dağılımları aşağıdaki gibidir:

- ✓ **Râst:** 12 Osmanlıca, 10 Farsça
- ✓ **Nişâbur:** 4 Osmanlıca, 1 Farsça
- ✓ **Nevâ:** 11 Osmanlıca, 4 Farsça
- ✓ **Ussâk:** 10 Osmanlıca, 3 Farsça
- ✓ **Beyâtî:** 27 Osmanlıca, 12 Farsça
- ✓ **İsfahân:** 2 Osmanlıca
- ✓ **Acem:** 17 Osmanlıca, 9 Farsça, 1 Arapça
- ✓ **Mâhûr:** 18 Osmanlıca, 1 Farsça
- ✓ **Acem-aşîrân:** 34 Osmanlıca
- ✓ **Bâbâ Tâhir:** 3 Osmanlıca, 1 Farsça
- ✓ **Sabâ:** 6 Osmanlıca, 10 Farsça, 1 Arapça
- ✓ **Hüseynî-aşîrân:** 8 Osmanlıca, 1 Farsça
- ✓ **Hüseynî:** 28 Osmanlıca, 5 Farsça, 1 Arapça
- ✓ **Irâk:** 23 Osmanlıca, 3 Farsça, 1 Arapça
- ✓ **Nikrîz:** 7 Osmanlıca, 4 Farsça
- ✓ **Rehâvî:** 23 Osmanlıca, 1 Arapça
- ✓ **Segâh:** 42 Osmanlıca, 4 Farsça, 1 Arapça

Edebî inceleme sonucunda, Türkçe ve Farsça güftelerin çoğunun klasik Fars aruz veznine uygun olduğu belirlenmiştir. Aruz kalıpları, şiirlerin biçimsel yapısının müziksel ritimle doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu açıdan, aruz kalıplarının belirlenmesi sadece şiirlerin ölçü sistemini değil, aynı zamanda onların müzikal yapısını da anlamaya yardımcı olmuştur.

Bunun yanı sıra, bu mecmuayı derleyen bestekârlar ve şairler de mecmuada yer alan isimler ve mahlaslar üzerinden incelenmiş; kimlikleri belirlenen kişiler hakkında kısa biyografik bilgiler bu çalışmada sunulmuştur. Bazı güftekarlar, kimi eserlerde gerçek isimlerini kullanmışken, bazı şiirlerde mahlaslarına yer vermişlerdir. Mecmuanın derleyicileri ve içerdiği dönemsel çeşitlilik, bu eserin sadece 18. yüzyıla değil, önceki yüzyılların şiir mirasına da yer verdiğini göstermektedir. Bu durum, güfte mecmuasının sürekli aktarım ve bilinçli koruma yoluyla günümüze ulaştığını kanıtlamaktadır.

Bununla birlikte, Abdülkâdir Merâgî'ye ait veya ona isnat edilen bazı şiirlerde "Hocâ" unvanının kullanıldığı da dikkati çekmektedir. Hatırlatmakta fayda vardır ki, bu mecmuada Acemler başlığıyla yer alan bazı şiirler de Osmanlı sarayında yaşamış İranlı şairlere aittir.

Mecmuada yer alan güfte ve bestekarlar alfabetik sıraya göre aşağıdaki gibidir:

- ✓ Abdülkâdir-i Geylânî (ö. 1165-66)
- ✓ Abdülkâdir-i Merâgî (ö. 1435)
- ✓ Abdürrahim Dede Efendi (ö. 1800)
- ✓ Abdullah Efendi (Tosun-zâde) (ö. 1715)
- ✓ Ahmet Vefki Efendi (ö. 1748)
- ✓ Ali Nutkî Dede (ö. 1804)
- ✓ Buhûrîzâde Mustafa İtrî Efendi (ö. 1712)
- ✓ Derviş Ali Şiruganî (ö. 1714)

- ✓ Derviş Himmetzâde (ABDÎ, Himmet-zâde) (ö. 1710)
- ✓ Ebûbekir Ağa (ö. 1759)
- ✓ Hâfız Kömür Efendi (ö. 1680?)
- ✓ Hâfız Post (ö. 1694)
- ✓ Hâfız-ı Şîrâzî (ö. 1390?)
- ✓ Hâkânî-ı Şîrvânî (ö. 1199)
- ✓ Hasan Ağa (ö. 1724)
- ✓ Hasan Efendi-zâde Âhî Efendi (Üsküdarlı) (ö. 1690?)
- ✓ Mehmed Efendi, Küçük İmam (ö. 1674)
- ✓ Mehmed Efendi, Küçük Müezzîn (ö. 1717)
- ✓ Mehmet Efendi (Tesbihçi-zâde) (ö. 1750 civarı)
- ✓ Nâyî Osman Dede (ö. 1729)
- ✓ Nâzım Mehmed (ö. 1704)
- ✓ Nâzım Mustafa Efendi (ö. 1696)
- ✓ Osman Nevres (ö.1876)
- ✓ Receb Çelebi (Gömlekçi-zâde Âb-rîzî Dervîş) (ö. 1701?)
- ✓ Receb Çelebi (Taşçı-zâde) (ö. 1690?)
- ✓ Rif'at Süleyman Efendi (ö. 1720?)
- ✓ Sâib-i Tebrîzî (ö. 1676?)
- ✓ Şeyhülislâm Es'ad Efendi (ö. 1753)
- ✓ Tab'i Mustafa Efendi (ö. 1770)
- ✓ Tanbûri Mustafa Çavuş
- ✓ Tâhir Efendi (Halîfe-zâde) (ö. 1774)
- ✓ Vahşî-i Bâfkî (ö. 1583)
- ✓ Yahya Nâzım (ö. 1727)

TARTIŞMA

Bu çalışmanın temel amacı, Osmanlı İmparatorluğu dönemine ait önemli bir güfte mecmuasını günümüz okuyucusuna anlaşılır biçimde sunmak ve bu mecmua aracılığıyla 18. yüzyıl Osmanlı şiir ve müzik anlayışını ortaya koymaktır. Müzik ve edebiyat kültürünün anlaşılması için önemli olan güfte mecmualarında müzik yazısının olmayışı eserlerin melodik olarak anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Yine de Ali Ufki Bey'in "Mecmua-i Saz u Söz" adlı eserinde Hafız Post (Söylemez, 2015) veya Koca Osman gibi önemli musikişinasların eserleri ile karşılaşmak değerli bir durumdur.

Elde edilen bulgular, mecmuanın üç dilli yapısı ve zengin makam çeşitliliğiyle, Osmanlı müzik geleneğinin çok katmanlı yapısını yansıttığını göstermektedir. Aruz kalıplarının tespiti, güftelerdeki ritmik estetiğin müziksel formlarla nasıl bir bütünlük içinde olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum, dönemin sanat anlayışında edebiyat ve müziğin birbirini tamamlayan iki ifade biçimi olduğunu doğrulamaktadır.

Araştırma, geçmişin kültürel ürünlerinin korunması ve yorumlanması açısından önem arz etmekte olup, ileride yapılacak güfte mecmuası çalışmalarına da sağlam bir zemin hazırlamaktadır. Ayrıca yazma kültürü ve hafıza aktarımı üzerine sunduğu değerlendirmeler, Osmanlı edebiyatı ve müziğinin günümüzde daha bütüncül biçimde anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Bu yönüyle çalışma, sadece tarihsel bir metnin aktarımı değil; kültürel belleğin sürekliliğini vurgulayan bir bellek çalışması niteliği taşımaktadır. Edebî metinlerin müzikle kurduğu organik bağın ortaya konması hem müzikoloji hem de edebiyat araştırmaları için yeni yorum alanları açmaktadır.

SONUÇ

Bu çalışma, yalnızca bir metin aktarımı değil; aynı zamanda geçmişle bugün arasında bir kültürel köprü kurma çabasıdır. Eserin üç dilli (Osmanlıca, Farsça, Arapça) yapısı, dönemin edebî ve müziksel etkileşim ağını gözler önüne sermektedir. Aruz kalıplarının sistematik biçimde tespit edilmesi, güftelerin ritmik-estetik karakterini ve müzikle olan yapısal bağını daha net biçimde ortaya koymuştur.

Mecmuanın sadeleştirilerek erişilebilir hâle getirilmesi, yalnızca akademik bir kazanım değil; aynı zamanda kültürel hafızanın korunması ve aktarılması açısından da önemli bir hizmettir. Şiirlerin vezin, makam ve dil bakımından incelenmesi, dönemin müziksel kimliğini anlamak için önemli veriler sunmuştur. Bu veriler, Türk müzik tarihinin sadece melodik değil, edebî temellerinin de anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Çalışmada elde edilen bulgular, Osmanlı İmparatorluğu müzik kültürünün süreklilik içinde şekillendiğini göstermektedir. Mecmuanın içinde farklı yüzyıllardan gelen güftelerin bir arada bulunması, sözlü gelenekten yazılı kültüre geçişte hafızanın sürekliliğini ve aktarım geleneğini kanıtlamaktadır.

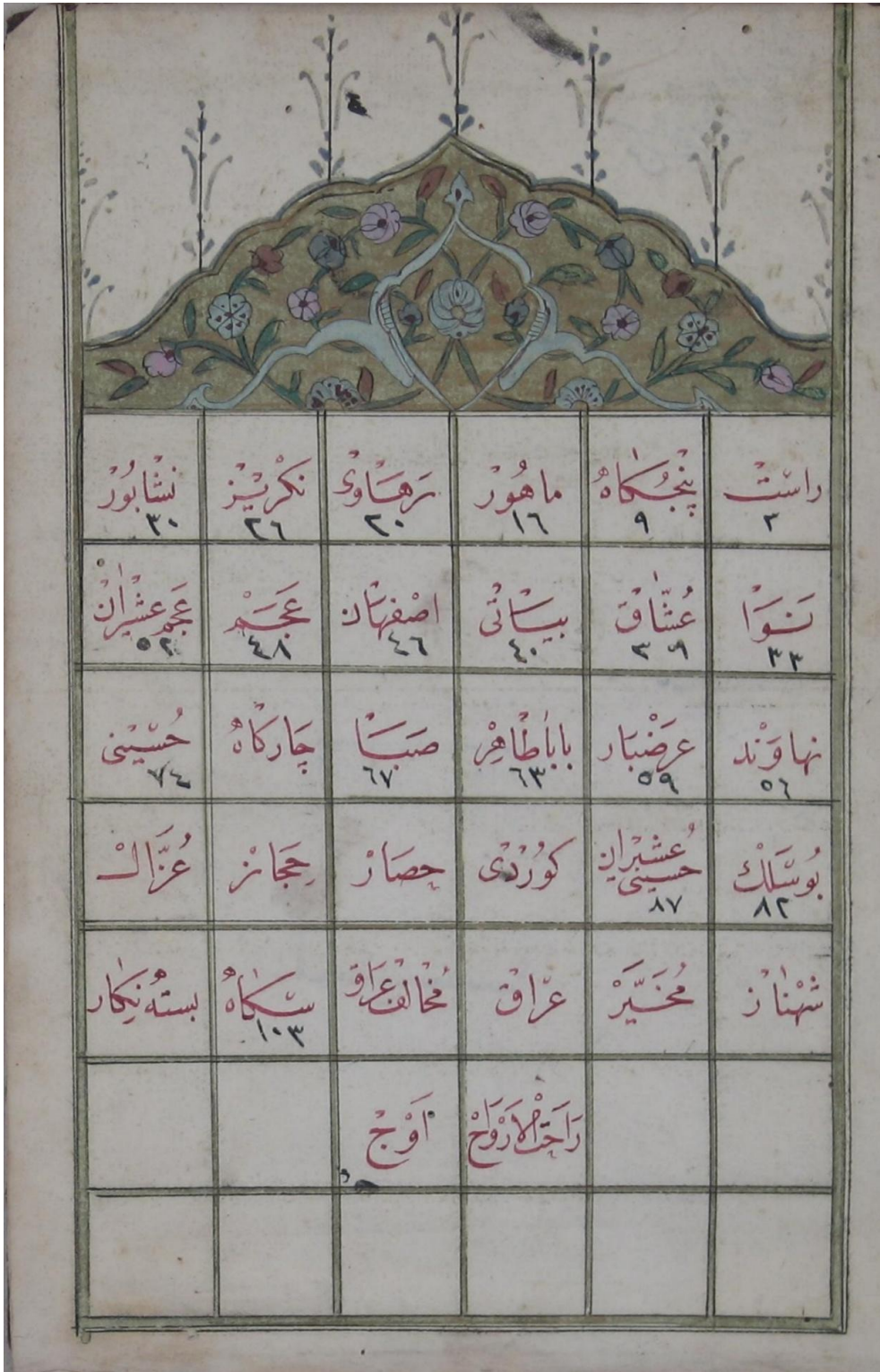
Sonuç olarak, CTFTM609-1 numaralı güfte mecmuasının incelenmesi, yalnızca müzikoloji alanına değil; aynı zamanda edebiyat, dilbilim ve kültürel miras çalışmalarına da ışık tutmaktadır. Bu araştırma, Türk müzik tarihine ilişkin çok katmanlı bir yazma kaynağın bilim dünyasına kazandırılması yoluyla, kültürel mirasın korunması ve akademik alanda değerlendirilmesine yönelik önemli bir katkı sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

- Assman, J. (2015). *Kültürel Bellek Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*. İstanbul : Ayrıntı Yayınları.
- Bozkurt, N. (1997). Hâfız. *TDV İslam Ansiklopedisi* (s. 74-78). içinde İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Ceylan, M. (2022). *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde kayıtlı TY 5642 numaralı anonim şarkı mecmuasının çeviriyazımı ve içerik analizi*. izmit: Kocaeli Üniversitesi SBE TMABD (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Duran, F. N. (2019). *Hâşim Bey'in Güfte Mecmû'ası*. Konya: Selçuk Üniversitesi - SBE - MAD.
- Herder, J. G. (2020). *Tarih Felsefesi*. (S. B. Arvasi, Trans.) Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Özkan, İ. H. (1996). Güfte. In *Türkiye Diyanet Vakfı* (pp. 217-218). İstanbul, İstanbul, Türkiye: TDV Yayınları.
- Salmani, M. (2022). TÜRK MÜSİKÎSİNDE GÜFTE ANALİZİ. M. Salmani içinde, *MÜZK ARAŞTIRMALARINDA BİLİMSEL YÖNTEM VE YAKLAŞIMLAR* (s. 114-131). ANKARA, ANKARA, TÜRKİYE: ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.
- Söylemez, M. (2015). Mecmua-İ Saz U Söz'de Hafız Post İzleri . *Rast Müzikoloji Dergisi*, 920-929.
- Şener Büyükoztürk, Ö. E. (2024). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Tarcan Matbaacılık Yayın.
- Toprak, H. (2022). *İran Milli Kütüphanesi'nde kayıtlı 31150 numaralı şiir mecmuası*. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi SBE TDE ABD).
- Türe, M. (2019). *III. Ahmed Dönemi'ne âit bir Fasıl mecmûasının incelenmesi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi SBE).

EKLER

Ek-1 Güfte Mecmuası makam bilgilerini gösteren sayfa

راست	پنجگاه	ماهور	مرهاور	نکریز	نشابور
۳	۹	۱۶	۲۰	۲۶	۳۰
نوا	عشق	بیت	اصفهان	عجم	عجم عشق
۲۲	۳۹	۴۰	۴۶	۴۸	۵۰
نهاوند	عزبیار	باباطاهر	صبا	چارگاه	حسینی
۵۶	۵۹	۶۳	۶۷	۷۲	۷۴
بوسلک	عشیران	کوردی	حصار	حجاز	عزال
۸۲	۸۷				
شهنواز	مخیز	عراق	مخالع	سکاه	بسته نیکار
				۱۰۳	
			رایح الارواح	اوج	

Ek-2- Rast faslını gösteren sayfa

